
ІЛЬНИЦЬКА Л.В.,
кандидат філософських наук,
м. Київ

АНАЛІЗ ПОГЛЯДІВ ЛУКІАНА НА ФОРМУВАННЯ ТАНЦЮВАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «ВИХОВАННЯ МИСТЕЦТВОМ»

Вплив античної традиції на формування по-особливому змістовного культурного, в тому числі і танцювального простору, і досі залишається актуальним явищем наукового пошуку. Трактат Лукіана "Про танці" (II ст. н. е.) є малодосліджуваним джерелом справжніх витоків сучасного розуміння виховного призначення танцювального мистецтва, засадничі положення якого розглядаються, передусім, у контексті педагогічних настанов концепції "виховання мистецтвом".

Ключові слова: погляди Лукіана, концепція "виховання мистецтвом", формування танцювальної культури.

Влияние античной традиции на формирование по-особенному содержательного культурного, в том числе и танцевального пространства, и до сих пор остается актуальным явлением научного поиска. Трактат Лукиана "Про танцы" (II в. н. е.) – это мало исследованный источник современного понимания воспитательного предназначения танцевального искусства, определяющие положения которого рассматриваются, прежде всего, в контексте педагогических принципов концепции "воспитание искусством".

Ключевые слова: теоретические взгляды Лукиана, концепция "воспитание искусством", формирование танцевальной культуры.

Influence of antique tradition on formation in an especial way substantial cultural, including, and dancing space and remains till now the actual phenomenon of scientific search. Lukian's treatise "About dances" (II century of our era) is more than a little investigated source of modern understanding of educational mission of the dancing art, defining which positions are considered, first of all, in a context of pedagogical principles of the concept of "education by art".

Key words: Lukian's theoretical sights, the concept of "education by art", formation of dancing culture.

Постановка проблеми. Гармонійний розвиток особистості взаємопов'язаний із формуванням внутрішнього виховного мистецького середовища. Платформою для реалізації цього актуального завдання мають стати, насамперед, теоретичні досягнення, спадок яких, зокрема укорінений і в античності. Таким чином, твір еліністично-римського діяча Лукіана є сучасним трансформаційним вектором наочної демонстрації виховних засад саме танцювального мистецтва, а проведення реконструкції праці в контексті концепції «виховання мистецтвом» дозволяє виокремити положення щодо плекання всезагальної поваги до «найвеличнішого із земних благ» [1], а також продемонструвати ґрунтовні положення стосовно розвитку не тільки справжнього поціновувача прекрасного, але й обдарованого танцівника.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Трактат Лукіана «Про танці» – це вкрай забуте теоретичне явище не лише в історії філософії. Особливе місце цієї роботи дотичне за тематикою до наукового середовища і естетики, і балетознавства, проте спеціальних досліджень, присвячених творчості Лукіана у відповідному предметному контексті, важко віднайти. Зокрема, і в наш час неймовірно рідко можна зустріти хоча б і в довідникових виданнях навіть загальну інформацію про особливості неперевічених тверджень античного мудреця. Отже, монументальна праця О. Ф. Лосева «Еліністично-римська естетика» [2] тому і досі залишається єдиним

важливим наповненим джерелом аргументації. Дисертаційне дослідження Д. Є. Фірсова «Філософський дискурс літературно-художньої творчості Лукіана» [3], власне, розкриває величне значення стилістики майже усього твору Лукіана, але зовсім не торкається вже згаданого трактату «Про танці». Вітчизняні науковці також оминають своєю увагою думки та погляди античного вченого. Відповідно, і монографія одеської дослідниці Н. В. Бардіної «Антична матриця нашої душі» [4] не виявляє особливостей формування танцювальної культури, хоча демонструє, саме натхненним чином, настанови своєрідного духовного збагачення внутрішнього світу античною величчю стародавнього мислення.

Відтак встановлюючи, не дивлячись на історично-часову відстань, важливість та сучасність тверджень Лукіана, передусім, слід враховувати суттєву можливість залучення результатів принципових висновків цілого ряду вітчизняних дослідників – Е. Я. Суріц, Н. Ю. Чернової та О. А. Петрова про первинність зробленого ґрунтового аналізу танцювальної культури саме римським діячем. Згадане коло науковців, обмірковуючи над розробкою витоків тематичних теоретичних розвідок стосовно винайдення першооснов сучасного розуміння танцювальної епічності, оминаючи виховний потенціал мистецтва, на мистецтвознавчому рівні аргументації стверджують, що відліком висхідної площини поглядів на формування танцювального простору є тільки античні першоджерела – вони і створюють необхідний

«Початок осмислення поетики танцю, який було покладено у загальних філософських працях мислителів Стародавнього світу – «Про танці» Лукіана, II ст. н. е.» [5, с. 50].

Невирішені раніше частини загальної проблеми, яким присвячується стаття. Реконструкція та заглиблення у особливі положення довершеного трактату Лукіана «Про танці» в контексті саме педагогічних настанов західно-європейської концепції «виховання мистецтвом» проводиться вперше. Погляди Лукіана на розкриття сенсу танцювальної пластики і досі залишаються сучасним наповненим джерелом наближення до гармонійного оволодіння дивовижною мовою безмежного візерунка витончених рухів.

Мета статті полягає у віддзеркаленні спостережень, роздумів та тверджень античного мислителя Лукіана на формування танцювальної культури у просторі концепції «виховання мистецтвом». Реалізація цього завдання відбувається завдяки проведенню предметної реконструкції твору «Про танці» – першого в історії людства спеціального дослідження присвяченого виявленню своєрідного призначення та виховного впливу вивчення мови танцювального мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Неочікувані переваги неперевершеного злету стрімкого танцювального альянсу музики і рухів демонструють у повній мірі індивідуально розвинені духовні та фізичні якості творчої особистості. Проте, як віднайти спосіб принципової скоординованості усіх педагогічних чинників та активних дій стосовно зосередженого плекання по-справжньому талановитого не тільки професіонала, але і митця? Інтуїтивні манівці захопливого ставлення щодо можливостей дитячого віку іноді призводять до занадто поблажливого або навпаки – суворого бажання побачити яскраві результати постійного напрацювання у малечі потрібних танцювально-артистичних рис. На-

станови швидкоплинного бажання неорганізованого виховного процесу, по-де-коли, призводять до несамовитого самовідсторонення дітей від вже обраної дороги – особливим чином це стосується найскладнішої для освоєння у ранньому віці такої мистецької практики, як танцювальна пластика, де потужна фізична віддача має дорівнювати внутрішньо-індивідуальній меті якісного пошуку не насолоди від успіху і слави, а, врешті-решт, виснажливій та насиченій системній підготовці, приділяючи увагу якій і відбувається процес розкриття почуття наближення до довершених вимог витонченої гармонії. Варто підкреслити, що віднаходження вірного шляху подолання безмежних вершин завжди спирається на технологічний рівень – програму дій, яка б мала забезпечити базове формулювання необхідних поступових кроків, що є доцільним заходом по відношенню до вимог та потреб раннього дитячого віку. Цими положеннями, хоча б і на теоретичному рівні, володіє концепція «виховання мистецтвом», загальні положення якої віддзеркалюють увесь широкий минулий та сучасний світовий досвід кропіткого спостереження і фіксації лише тих потрібних творчо-наративних педагогічних пояснень, що мають, в свою чергу, підказати та допомогти окреслити навчально-виховні принципи становлення і розвитку духовної особистості, яка і плекає надії, а відтак і наміри оволодіти прекрасною мовою танцювально-хореографічного супроводу усього життя. До цієї думки слід додати, насамперед, той факт, що погляди античного мислителя Лукіана дійсно дотичні до актуальних вирішальних значень концепції «виховання мистецтвом». Зрештою, спираючись на теоретичне підґрунтя античності, твір Лукіана «Про танці» охоплює, тим не менш, і виховне значення танцювальної культури, а також висвітлює і її безпосередній вплив на духовно-емоційне становлення усього суспільства.

Наголоси головних засад, які були зроблені римським діячем залишаються і досі маловивченими, оскільки відповідний аналіз контекстної проблематики праці «Про танці» не був виконаний, тому і дослідження виховного потенціалу роздумів Лукіана щодо важливих елементів винайдення гармонії розвитку засобами танцювальних рухів є, не дивлячись на нагальність, непоміченими. Передусім, вказана риса, яка обмежує процес з'ясування природи становлення навчально-виховної унікальності цього виду мистецтва перед іншими, стосується теоретичного пошуку переваг виразності джерельних механізмів насичення трансформаційними змістами формування античної культури довершеного виконавця, як зразкового чинника утворення поступової та поетапної духовно-фізичної органічності, не має умов для потрапляння у практичний спектр концепції «виховання мистецтвом» саме без проведення якісного інформаційно-аналітичного аналізу роботи Лукіана «Про танці».

Відомий російський філософ О. Ф. Посєв методами історико-філософського дискурсу розглядав творчість Лукіана у колі «Еліністично-римської естетики I – II ст. н. е.». За словами Олексія Федоровича, цей період став «одним із найвизначніших досягнень античного духу. Він відрізняється тим, що у ньому перехід від індивідуалізму до універсалізму вже позначився, але ще не знайшов свого остаточного завершення і встановлюється вже за межами того, що звично називається грецькою класикою, яка прославилася своєю суворістю і своїм вивченням абстрактно-всезагальних особливостей античної літератури і філософії» [2, с. 8]. Тобто, спосіб тлумачення істинності ідеї у твердженнях Лукіана, згідно із цим спостереженням, виглядає як демонстрація усвідомлено-впевненого самостійного шляху докладного оприлюднення власного вчення без еталонного впливу авторитетних визначень. Проте, слушно вказати, що і, власне,

філософський контекст поглядів Лукіана обумовлюється і літературним хистом викладення свого досвіду, тому і твори написані ним за жанром роздумів відносяться, за виданням творів Лукіана 1991 року, переважно до есе та оповіді. Разом з тим, Лукіан ще є автором і епіграм, віршів та драматичних творів. Сучасний дослідник Фірсов Д. Є. приділяє увагу винайденню «філософського дискурсу у літературно-художній творчості Лукіана» підкреслює наступне: «Як філософ, який розкрив у літературно-художній формі цілісну світоглядну концепцію – вона відповідає його інтелектуальним запитам, Лукіан стояв біля витоків руху інтелектуалів, які належать до «літературної культури» [3, с. 15].

Зокрема, якщо безпосередньо вчитуватись у запропонований для огляду танцювальний буття твір античного мудреця, то, за тогочасною стилістикою, роздуми автора розкриваються у формі бесіди або діалогу – все ж таки, і праця «Про танці» має відчутний полемічний характер. Олексій Посєв, декларуючи унікальний характер предметного вчення – програмні знання формування танцювального світу – називає твір Лукіана «Трактатом про танці», але зауважує, що «розміщення матеріалів у цьому трактаті і загальні погляди відповідають відомій еліністично-римській риторичній традиції... Вже саме це і вимальовує справжнє місце Лукіана у системі античних естетичних ідей та розміщує його доробок лише у межах літературно-художньої традиції» [2, с. 257]. Неоднозначність цього положення нівелюється логічним перетином віднесення риторичного значення поглядів Лукіана до умовиводів навчально-виховного призначення, що є неодмінним джерелом живлення концепції «виховання мистецтвом». Також і сам античний класик у своїх поглядах на формування середовища танцювальної культури взаємо наближає один до одного – особливі первинні переваги танців до функціонально-впливового

змісту епічного пафосу риторичного знання. Унікальність цієї думки підтверджується наступною тезою Лукіана: «Танок і риторики не відкидає; навпаки, і йому вона необхідна, оскільки танок прагне до тієї ж самої мети, що і оратори: наближено показати людські звички та пристрасті» [1, § 35]. Наочний малюнок душі змістовним накопиченим рухомим індивідуальним подихом танцівника призводить до звернення у формовияви морального комплексу розуміння етичної категорії добра, як частини естетичної категорії піднесено-чуттєвої природи прекрасного, демонструючи при цьому дивовижну насагу безпосереднього виховного супроводу людського життя мистецькими діями та явищами. «Оскільки мистецтво танцівника укорінено у наслідування, оскільки він зобов'язується рухами зображати зміст пісні, – танцівник повинен подібно до ораторів тренуватися, вимагаючи найбільшої прозорості, щоб усе те, що ним відтворюється, було зрозумілим, без усякого перекладача» [1, § 62]. Цілісність висновків Лукіана підкріплюється принципом виявлення подібного функціональними позначками алгоритму пошуку стратегією простору античних освітніх настанов концепції «виховання мистецтвом».

Слід зазначити, що О. Ф. Лосев демонструє абсолютно чіткий та розгорнутий коментар повного тексту усього діалогу, акцентуючи свою увагу на докладному вибудовуванні експлікації міфотворчого сполучника античності, який надзвичайно активно виступає навіть не супроводом у роздумах Лукіана, а відповідним елементом живлення думок, що і відповідає тогочасній світоглядній концепції розвитку та становлення предметного знання про діалектичну структуру світу. Отже, загальний характер підпорядкування поширюється і на філософсько-полемічний стиль викладення «Діалогу про танці». Тобто, як свідчить Олексій Лосев, «у трактаті можна помітити три головні частини:

- про минувшину і всезагальне поширення танцю;
- міфологічні і історичні сюжети, які вкрай необхідно знати танцівнику;
- мета і прагнення танцюриста» [2, с. 251].

Відповідно до проведеної реконструкції теоретичного знання, російський дослідник класифікує внутрішню текстологічну платформу трактату, додаючи до наведеної вже контекстної періодизації наступні об'ємні пункти, які, в першу чергу, поєднуються із науковими механізмами аналітичної ідентифікації концепції «виховання мистецтвом»:

- значення загальної освіченості для танцівника;
- виразна наочність та життєвий сенс танців.

Окрім того, О. Ф. Лосев у своїй праці не вказує на представлені Лукіаном визначення видовищного із усіх видів мистецтв та оминає важливі характерні особливості тогочасного діалогу-аргументації по вивельненню справжньої істини «про танці», яку, за спостереженнями російського вченого, надає уважний греко-римський мислитель у відомій ретроспективі класичних античних міфологічних витоків – лише ця висхідна є формовиявом наповненого наслідування для кожного танцівника, має розкривати морально-естетичну поліфонію співмірного гармонійного звучання духовно-тілесного прагнення людини наблизитись за допомогою танцювальних ліній до божественної пекторалі природнього акмеологічного розквіту власних сил. Наталія Бардіна, встановлюючи зміст «античної матриці», у своїх роздумах прослідковує органічність структурних протилежностей – духовного та тілесного взаємозв'язків. Українська дослідниця підкреслює неодмінну важливість: «інформативність тіла по відношенню до душі і можливість душі у повній мірі визначати тілесну оболонку» [4, с. 180]. За Лукіаном, «інші видовища слугують проявом лише однієї сторони людської природи, розкрива-

ючи: чи її душевні, чи тілесні здібності. У танцях нероз'єднано пов'язано і те, і інше: її дія знаходить і розум танцівника, і напругу його тілесних вмін» [1, § 69]. І далі наступне: «Танець впорядковує душу глядача, дивує погляд прекрасним видовищем... демонструє чудове цілісне поєднання душевної і тілесної краси» [1, § 2].

Отже, погляди на небесне походження танцювальної античної культури поєднуються із роздумами про вивільнення піднесеного духовно-особистісного скарбу з нетрів тілесного виміру до набуття глядачами божественного стану внутрішньої гармонії. Відома думка, що завдяки можливостям танцювальної природи відбувається віддзеркалення повного спектру людських почуттів, знаходить місце у вислові Лукіана – «танці збергають у собі і насолоду, і користь» [1, § 30] – дозволяє у найлегший спосіб зрозуміти перспективність заходів подальшого встановлення переваг впровадження ідей концепції «виховання мистецтвом» щодо розвитку обдарованої

особистості взаємовпливовим шляхом повсякчасного формування танцювальної культури.

Висновки. Погляди античного мислителя Лукіана – це сучасний комплекс теоретичних положень та роздумів на життєвий світ формування танцювальної культури. Велич розуміння особливої домінуючої природи духовного впливу на розвиток та становлення, зокрема, і дитячих здібностей засобами «найвеличнішого із земних благ» [1, § 2] в найбільшій мірі знаходить своє місце і до тепер ще у мало вивченому трактаті «Про танці» – неперевершеного класика античної естетичної думки Лукіана. Взаємозв'язок концепції «виховання мистецтвом» із ґрунтовними твердженнями зазначеної праці дозволяє чітко виявляти, шляхом проведеної реконструкції, науково-методологічні аналітичні акценти, які мають сприяти у подальшому реалізації та активному відтворенню встановлених теоретичних ідей на практичному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лукиан. О пляске. – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.hqlib.ru/load2.php?ka=%20%CE%20%EF%EB%FF%F1%EA%E5%20&pa=%20%CB%F3%EA%E8%E0%ED%20>
2. Лосев А. Ф. Эллинистически-римская эстетика. – М.: Мысль, 2002. – 703 с.
3. Фирсов Д. Е. Философский дискурс литературно-художественного творчества Лукиана из Самосаты: Автореф. дис... канд. филос. н.: 24.00.01/ Д. Е. Фирсов; Ярославский гос. университет имени П. Г. Демидова. – Ярославль, 2005 г. – 21 с.
4. Бардина Н. В. Античная матрица нашей души. – Одесса: Астропринт, 2009. – 288 с.
5. Балет: энциклопедия. – М.: Советская энциклопедия, 1981. – 623 с.